

Notat til Stortingets finanskomité – Dokument 8:16 S (2009-2010) - Skattelister

Norsk Presseforbund (NP) vil sterkt fraråde Finanskomiteen å slutte seg til det foreliggende forslag om å be regjeringen utrede et forbud mot offentliggjøring av skattelistene. Ikke bare fordi vi har en historisk lang tradisjon for åpenhet rundt skattesystemet og hva ulike personer og grupper bidrar med til fellesskapet, men også fordi forslaget dramatisk vil endre mulighetene for å drive journalistisk virksomhet som kan bidra til debatt om skattelistene og som kan bidra til å avdekke kritikkverdige forhold i samfunnet. Vi viser i den sammenheng til den dokumentasjon som legges frem av Norsk Journalistlag.

Forslaget er i stor grad fundamentert på en solid porasjon moralsk forargelse, som igjen er basert på dels udefinerte og dels udokumenterte premisser, som "kikkermentalitet", "preg av underholdning" og "grafsing i privatlivet". Forslagsstillerne konkluderer med at dette neppe har "allmenn interesse".

NP mener forslagsstillerne tar feil når de hevder at den journalistikk som i dag bedrives på bakgrunn av tilgang til skattelistene, kun fungerer som "underholdning". Vi mener at oversikter over inntekts- og formuesforhold til ulike grupper, hva enten det er de med høyest inntekt, formue og skatt, eller oversikter over ulike samfunnsgrupper (advokater, aksjemeglere, politikere, idrettsstjerner, kulturkjendiser, mediefolk osv) bidrar til at publikum settes i stand til å øke sin forståelse av hvordan økonomiske ressurser er fordelt i det samfunnet de er en del av.

Når det gjelder de mer konkrete argumenter som fremføres i forslaget, vil vi konsentrere oss om tre av disse. I det øvrige viser vi til merknadene fra Norsk Journalistlag og Norsk Redaktørforening, som vi i det alt vesentlige slutter oss til.

1) Opplysningene i ligningsbøkene er ikke endelige og de er derfor svært ofte ikke korrekte eller fullstendige

Det er selvsagt korrekt at alle tallene i ligningsprotokollen ikke er endelige, i den forstand at de kan gjøres til gjenstand for klage og dermed korrigering. Hvorvidt dette skjer "ofte", slik forslagsstillerne hevder, er et annet spørsmål. Tall fra Skattedirektoratet viser at mellom 1 og 2 prosent av skatteyterne klager og får medhold. Det dreier seg altså om en meget liten andel av det samlede antall skatteytere som klager og som får medhold. Den altoverveiende delen av tallene viser altså korrekt og endelig ligning. Det er neppe tvil om at de fleste som klager på ligningen gjør det fordi de mener de er ilagt *for mye* skatt. I forhold til pressens dekning av skattelistene får argumentet om mulige ukorrekte opplysninger dermed enda mindre relevans. Pressens konsentrerer seg gjennomgående om enkeltpersoner hvor det snarere er et poeng at de betaler *svært lite skatt* målt opp mot inntekt og formue.

2) Barn opplever ubehagelige episoder i skole- og fritidssammenheng grunnet omtale av deres foreldre knyttet til offentliggjøring av skattelistene.

Forslagsstillerne viser her til den noe uklare dokumentasjonen "erfaringene", uten at dette belegges ytterligere. Det er altså ikke sannsynliggjort eller dokumentert i hvilket omfang dette skjer. NP har vært i kontakt med Senter for Atferdsforskning ved Universitetet i Stavanger og professor i spesialpedagogikk, Erling Roland. Fra dette forskningsmiljøet, som er eksperter på feltet, kan de opplyse om at det ikke finnes noen undersøkelser på effekten av offentliggjøring av skattelister med hensyn til mobbing av barn. Man har imidlertid flere undersøkelser på at foreldrenes økonomi

eller sosiale status ikke har noen signifikant effekt på om barn blir mobbet eller ikke. Det er derimot andre forhold som slår tungt inn hvis man skal se på hva som utløser mobbing blant barn. I all hovedsak dreier det seg om personlige egenskaper ved de som mobber:

- "Under visse betingelser ser det ut til at nesten hvem som helst kan bli et mobbeoffer. En helt sentral faktor er om det forekommer barn/unge med mobbetendenser i gruppen eller ikke."
- Hentet fra: "Mobbing i fritidsmiljøene – en håndbok for ledere i frivillige barne- og ungdomsorganisasjoner og fritidsklubber. Utarbeidet av Dan Olweus og Stein Gorseth, tilknyttet HEMIL-senteret ved Universitetet i Bergen. Utgitt av Barne- og Likestillingsdepartementet, 2006.

Selv om ubehagelige episoder og mobbing blant barn er et problem man skal ta på alvor, er NP av den oppfatning at å bruke dette som et argument mot offentliggjøring av skattelister, blir feil.

Hvis man skulle trekke den konklusjonen at offentlige skattelister fører til et større omfang av mobbing burde da mobbingen i de landene som ikke offentliggjør skattelister være i et mindre omfang enn i Norge. Dette er imidlertid ikke tilfelle. Nivået på mobbing i Norge (sammenlignet med andre land) ligger under gjennomsnittet i Europa. I vårt naboland Danmark offentliggjør de ikke skattelistene, likevel ligger de over gjennomsnittet hva angår mobbing.

3) **Inntektsoversiktene fungerer som nyttig informasjon for kriminelle**

Også her konstaterer forslagsstillerne at deres påstand er "et faktum", uten at dette dokumenteres ytterligere. I et brev av 19. november 2009 redegjør politidirektør Ingelin Killengren om dette forholdet i et svar på en anmodning fra Justisdepartementet. Ifølge brevet har direktoraktet bedt Kripos og "noen politidistrikter" om å foreta en gjennomgang av saker "der det kan være indikasjoner på en slik sammenheng". Killengren viser til to tilfeller: ett tilfelle av trusselanmeldelser med likt handlingsforløp, hvor personer med høy inntekt/formue var blitt forsøkt presset til å utbetale penger, og ett tilfelle hvor villainnbrudd og forsøk på personran "var direkte koblet til målrettet søk i skattelistene". Den eventuelle sammenhengen som her etterlyses, er ikke – basert på politidirektørens brev – spesielt godt dokumentert. Men selv om man legger til grunn at det faktisk *er* en sammenheng, så er det ganske påfallende at det er så vidt man har klart å finne eksempler på det som forslagsstillerne med bred pensel slår fast som "et faktum". Vi nevner at det i 2008 var totalt nærmere 14.000 anmeldte tyverier fra leiligheter, boliger og hytter i Norge.

Uavhengig av statistikk og dokumentasjon er det neppe overraskende at skattelistene fremstår som et svært lite egnet redskap for dem som ulovlig vil tilegne seg håndfaste verdier fra private husstander. Høy formue i ligningsprotokollen er en mildt sagt svært usikker indikator på *om* det overhodet finnes omsettelige verdier i boligen, og i så fall *hva slags* verdier. De fleste har pengene i banken. Mange med stor formue har lite å

by på av ting og gjenstander med stor gateverdi. For å finne ut hvilke boliger hvor det er sjanse for å støte på store fysiske verdier, finnes det trolig langt sikrere og enklere former for research.

Gjennomgangen av disse tre punktene er etter vårt syn symptomatiske for forslagens begrunnelse. De påstander om skadevirkninger som fremføres er enten udokumenterte, uhyre svakt dokumenterte eller feilaktige. Det bærende elementet i forslaget blir dermed en rent moralsk forargelse over at allmennheten tilegner seg kunnskap som forslagsstillerne mener allmennheten ikke burde bry seg med, og som etter deres syn ikke er "allmenntilgjengelig". Det gir et dårlig grunnlag for viktige lovendringer som vil endre muligheten for debatt og kritisk overvåkning av viktige samfunnsområder.

Oslo, 2010-01-11

for Norsk Presseforbund

Per Edgar Kokkvold
generalsekretær

Arne Jensen
leder for offentlighetsutvalget